

ДЕЯКІ КРИТЕРІЇ МОДЕЛЕЙ РЕСПОНДЕНТА В СУЧАСНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Д.С. Мешеряков

Київ, Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України

Одним з перших, хто почав досліджувати модель респондента серед вітчизняних науковців, був Й.І. Машбиць, який активно розбудовував інженерно-педагогічний підхід у розробці відповідної моделі. У подальшому цей підхід розробляв В.Й. Цап. Критеріями такого підходу виступають, зокрема: темп успішного виконання завдань; обсяг освоєння матеріалу; ступінь застосування отриманих знань, умінь та навичок у типових і нетипових ситуаціях; кількість помилок, що здійснюються тим, хто навчається, тощо.

Розробниками метакогнітивного підходу є А.В. Карпов, І.М. Скитяєва, М.Л. Смульсон, до критеріїв моделі респондента тут відносять такі: 1) при формуванні метакогнітивної поведінки особливе значення має послідовність і системність навчальних впливів, 2) при формуванні метакогнітивних стратегій необхідно враховувати нерівномірність і гетерохронність їх засвоєння, закріплення та генералізації, 3) ефективність формування метакогнітивних стратегій багато в чому залежить від включеності суб'єкта в індивідуальну або спільну діяльність, 4) межі навчальної дії повинні задаватися в першу чергу генетично детермінованим рівнем розвитку функцій рефлексій суб'єкта.

Інший розробник метакогнітивного підходу, К. Dirkes, виділяє дещо інші критерії: максимальна вербалізація та рефлектування процесу навчання; врахування при формуванні метакогнітивних навичок загальної пізнавальної спрямованості суб'єкта; включення метакогнітивних дискусій у навчальний контекст; підбір і підсумковий вибір оптимальних для даного завдання стратегій мислення тощо.

Критерії діяльнісного підходу до моделі респондента виділили Ю.В. Полякова та О.В. Хворих: наявність в тих, хто навчається, пізнавального мотиву і конкретної навчальної мети; формування уміння контролювати свої дії; виконання певних дій для придбання знань, що бракує; виявлення і освоєння способу дії, що дозволяє усвідомлено застосовувати придбані знання.

Актуальною в зв'язку з розвитком віртуального освітнього середовища і поширенням дистанційних навчальних курсів є модель респондента інтернет-тренінгів з комунікативної компетентності (розробник – М.Н. Назар). Важливими критеріями в ній виступають: міра співвідношення обраного вибору навчальній меті, тобто меті навчальної системи; відмінності між станами (властивостями, процесами) респондента на момент перед початком інтернет-тренінгу та після його закінчення; виконання різнопланових завдань, що включають самоаналіз, саморефлексію, самомоделювання та самопроектування, зворотний зв'язок на самого себе тощо; контроль і перевірка успішності здійсненого навчання критеріальним знанням, умінням і навичкам. На основі даної моделі Лабораторією нових інформаційних технологій навчання Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України запущено дистанційний навчальний курс М.Н. Назара «Тренінг комунікативної компетентності та успішного спілкування» в Інтернеті, під загальним керівництвом М.Л. Смульсон (доступний за адресою <http://moodle.newlearning.org.ua>).

Підсумовуючи огляд критеріїв сучасних психологічних досліджень моделі респондента, можна спрогнозувати зростання застосування наявних та нових моделей респондента в онлайн-проектах та підсилення впливу на загальну ефективність їхнього практичного використання.